

WWW.UNILIBRARY

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

Брой 13. У Будиму 10. Мая 1864. Год. VI.

Изясненіе Свете Литургіе.

Изъ Духовне Бесѣде извадио Н Ѓ. В.

(Продуженѣ).

Великіи входъ.

У средь пояня Херувимске пѣсме быва великій входъ, о коме се частни дари са жртвеника свечано преносе на частну трапезу, да се тамо освете. Свештеникъ и діаконь после усрдныхъ моли-тава предь престоломъ цѣлюю частный крестъ, поклоне се народу, и отишавши къ жртвенику узиаю частне даре, пакъ крозь сѣверне двери напредъ діаконь съ дікосомъ, а за нѣмъ свештеникъ съ потиромъ излазе. У тай ма престане поянѣ херувимске пѣсме кодъ рѣчій: „всакоє нынѣ житейское ѿложимъ попеченіе,“ и діаконь побожно ходѣи и носѣи на рукама изнадъ главе дискось а на раменима воздухомъ заогрнуть споминѣ побожный и Христа любѣии народъ христїанскїй, основателѣ (ктиторе) и приложнике овогъ светогъ храма Божїегъ, и моли се да ихъ помене Господъ Богъ у своему царству. Ово изговоривши улази діаконь крозь царске двери у олтарь. Свештеникъ съ потиромъ у руци ставши на средь солее ниже амвона споминѣ цара и духовне старѣшине, а ако има више свештеника онда споминю свештеничкїй и монашкїй редъ, све служителѣ црквене (причетъ); правительство, градоначелнике, вогначелнике и сву Христа любѣу войску. На-последку найстарїи свештеникъ окренувши се народу и потиромъ крестный знакъ начинивши велегласно рекне: „И всѣхъ васъ православныхъ Хрїстїанъ да поманетъ Господъ Богъ во царствїи своемъ, всегда, нынѣ и присно и въ вѣки вѣкквѣ.“ Кое значи: И свїю васъ православныхъ Хрїстїяна нека се опомене Господъ Богъ у Царству своемъ, свагда, сада, и увѣкъ, и на вѣкове вѣкова. — На то народъ продужи Херувимску пѣсму, а свештеникъ съ потиромъ у руци улази крозь царске двери у олтарь. Ако

више свештеника служи, и они улазе носећи частный крсть и остале знаке страданя Христоваго. У прва времена о великомъ входу чинѣнъ є споменъ поименце о свима кои су частне дарове принели и за кога су принели; но то є доцнїе пренешено на проскомидію, и садъ се на великомъ входу споминю поименце само владатель и духовне старешине (патріархъ, св. синодь, митрополитъ или епископъ), а сви остали само се споминю обштымъ именовъ православныхъ Христїана'.

Великій входъ преставаля намъ ходъ Христовъ на страданія и на смрть, и преношенъ пречистогъ тѣла нѣговогъ съ Голгоге у гробъ. Слично томе значеню, по науци црквенихъ учителя, о великомъ входу жртвеникъ значи Голготу, Солея вртъ Іосифовъ, трапеза гробъ, у кои є Іисусъ положенъ; свештеникъ и діаконъ преставаляю о великомъ входу Іосифа Ариматейскогъ и Никодима, кои су Христа саранили; воздухъ на раменима діакона значи плаштаницу; покрови на потиру и на дискосу значе завой коимъ є была покривена глава Іисусова, и остале гробне пелене; а кадїоница, кою діаконъ држи, замѣнює мирисе с' коима є было помазано тѣло спасителѣво. На тако високомъ значеню основанъ є побожный обичай, да о великомъ входу сви Христїани, што су на Литургии, сагибаю малко главе и повтораваюћи речи покаившега се разбойника: „Помани ма Господи во царствїи твоємъ,“ у мислима изливаю свое срдце и душу предъ Богомъ, и моле се за благо оныхъ, кои су имъ наймили, а кадъ свештеникъ прекрестивъ насъ потиромъ рекне: И всѣхъ васъ православнихъ Христїанъ да поманетъ Господъ Богъ . . . онда се побожни Христїани прекрсте и моле се Богу за служећега свештеника потихо говорећи: „Сващество твое да поманетъ Господъ Богъ въ царствїи своемъ.

Кадъ свештеникъ после великогъ входа на частну трапезу потиръ и дискосъ са частнымъ даровима постави, онда се тымъ означава положенъ Христово у гробъ, с' тога свештеникъ чита три кратка тропара, што є сачинію св. Іоанъ Дамаскинъ, одъ коихъ првій: „Благоокразный Іосифъ съ дѣва снемъ пречистое тѣло твоє“ садржи у себи повѣсть о погребенію Христовомъ; другїй: „Во гробѣ плотски, во адѣ же съ дѣшею ако Богъ, въ раи же съ разбойникомъ и на престолѣ вьмъ вси Христѣ съ Отцемъ и Дѣхомъ, вса содержали нешписанный,“ — преставаля Христово свагдѣ присутство; а треїй тропаръ: „ѡко живоносецъ, ако раа краснѣйшїй, воинствъ и чертога всакаго царскаго свѣтлѣйшїй показаса Христѣ гробъ твой: Источникъ нашегѡ воскресенїа“

— казуе намъ славу гроба Спасителѣвогъ, кои є воскресеніемъ Христовымъ постао за насъ носилаць живота, лѣпшій одъ рая и одъ сваке царске палате, и изворъ нашега воскресенія.

У тай махъ престолъ означава вртъ Јосифовъ; Антиминсъ, гробъ Христовъ; звѣздица надъ дискомъ значи печатъ, коимъ су Јудеи гробъ запечатали, а воздухъ, коимъ се частни дари покрию, знаменує каменъ кои є на гробна врата навалѣнъ быо.—

Напоследку свештеникъ покадивъ частне даре довршує Псаломъ 50тый съ рѣчма: „Уклажи Господи благоволеніємъ твоимъ Гіона.“ — После чега се царске двери затворе и завѣса спусти.

Ектенія после препошениа частныхъ дарова.

Кадъ се другій део Херувимске пѣсме доврши, онда діаконъ изпросивъ благословъ одъ свештеника и полюбивъ га у руку, изиђе крозь сѣверне двери на солею и ставши предъ царске двери на гласъ говори ектенію:

Испалнимъ молитвѣмъ нашѣмъ Господѣви. О предложеныхъ честныхъ дарѣхъ Господѣ помолимъ. т. є. Продужимо и довршимо молитве наше к' Господу Богу. За предложене частне дарове Господу помолимо се. Къ овима придадоу се јоштъ три прошенія изъ велике ектеніє, а наиме за храмъ Божіи у комъ се служи, и за све оне кои с' вѣромъ, побожношћу и са страхомъ Божиимъ улазе у нѣга; за избавленѣ одъ сваке скрби, туге и нужде; и за помоћ и заступленѣ Божіє, — а народъ на свако прошеніє одговара: „Господи помилуй.“ Затимъ слѣдую шесть прошенія за чисто духовне потребе христіянскога народа, т. є. за такове потребе, коє се тичу светогъ и богоугодногъ живота.

Ово су та прошенія:

Дне всегъ совершена, свата, мирна и кезгрѣшна оу Господа просимъ. Молимо се Господу да бы намъ помогао да савъ данъ тай побожно свето и мирно проводемо, усавршаваюћи се и напредуюћи у добродѣльномъ и богоугодномъ животу.

Яггела мирна, вѣрна наставника, хранителя душъ и тѣлесъ нашихъ оу Господа просимъ. Молимо се Господу, да намъ онъ даде Ангела мира, вѣрногъ вођу, и чувара нашимъ душама и тѣлима. Света насъ црква учи, да свакій Христіанинъ о светомъ брштеню добья Ангела хранителя, кои га чува и на добро упућує. Али ко се своєвольно и хотимице отда на неваляство, одъ

тога се Анѣо хранитель удалява и напоследку оставя га сасвимъ. С' тога намъ у овой молитви напоминѣ света наша црква, да се тако владамо, како ће ангели хранители, съ нама быти задовольни, да ихъ неразрдно нашимъ пеупутнымъ дѣлима, — а у едно насъ савѣтуе, да чувамо и душу и тѣло одъ свакога грѣха. —

Прощеніа и ѡставленіа грѣхѡвъ и прегрѣшеній нашихъ оу Господа просимъ. Желећи ступити у таинствену заедницу с' Богомъ чрезъ свето Причешће, молимо се да намъ опрости и одпусти грѣхе и сажрешеня наша, како бы мы неосуђено и безъ прикора могли освеженю св. Евхиристіе присутствовати, и свето Причешће достойно примити.

Добрыхъ и полезныхъ дѣламъ нашимъ, и мира мірови оу Господа просимъ. Све што є добро и користо нашимъ душама, и миръ цѣломе свѣту молимо одъ Господа Бога. Мы много пута и сами незнамо шта є по душу нашу добро и пробитачно, али Богъ свеблагій и свезнаюћій то свагда наиболѣ зна, за то Га и молимо да намъ по своіой великой милости дарує права, постоянна и вечита блага. Миръ, или спокойство, єсть єдно одъ найвѣшихъ блага, како за свакогъ поединога човѣка и за породице и задруге людске, тако и за зве люде и за савъ свѣтъ; с' тога просећи у Бога блага нашей души, молимо, да буде свуда межу людима миръ и спокойство.

Прочее время живота нашегѡ въ мирѣ и покланіи скончати оу Господа просимъ. Просећи духовна блага за сада, молимо се Богу, да намъ помогне и остало време живота нашегѡ у миру, тишини спокойству, у каиню за грѣхе, и у усавршаваню своемъ проводитьи и окончати.

Хрїстіанскія кончины живота нашегѡ безколѣзненны, непотыдны, мирны, и добрагѡ ѡбѣкта на страшнѣмъ сѣдиши Хрїстовѣ просимъ. Овдѣ молимо, да намъ Господь дарує онакавъ свршетакъ земальскога живота, какавъ човѣку Хрїстіанину приличи; да се оконча нашъ временитый животъ безъ мука', безъ срамоте и постиженя, и мирно, безъ трзаня савести и ужаса збогъ учинѣныхъ грѣхова', єдномъ рѣчи молимо данасъ Господь избави смрти безъ покланіа, и да смрътъ наша nebude за насъ страшило, него прелазакъ изъ временога живота у вѣчный и блаженный. Напоследку молимо, да бы могли на страшномъ суду Христовомъ, — кадъ сви мы изиђемо предъ праведнога судію, — добаръ одговоръ, добаръ рачунъ о нашимъ дѣлима предати.

На свако ово прошеніє присутствуюћи Христіяни єдинодушно изражаваю своє сугласіє съ рѣчію: „Поддай Господи!“ А напоследку іошть споминѣ діаконъ пресвету Богородицу и све свете и упуђує насъ да сами себе и єданъ другога и савъ животь нашъ Христу Богу предамо. На коє мы одговорамо „Гекѣ Господи.“

Докле діаконъ ову ектенію говори, дотле се свештеникѣ тихо моли Богу да га удостои принети частне даре и духовну жертву; да жертва та буде приятна Богу, и да служи на спасеніє цѣлога народа. Молитву ову а уєдно и горню ектенію завршує свештеникѣ съ возгласомъ:

Щєдротами єдинороднагѣ Сына твоегѣ съ нимже благо-слобенъ єси съ прєсвятимъ и благимъ, и животворацимъ твоимъ Дѣхѣмъ . . . подкреплююћи насъ у увѣрєшю да ѣе Отаць небесній молитве наше по милосрђю своего єдинороднога Сына испу-нити, и души нашей спасеніє даровати.

(Продужиѣ се.)

Юш єдан образац устроїства народне школе.

У великой кнежини Баденской свако дѣте од 6—14. године у школу ићи мора. Само се слабачкой дѣци до навршене седме, а женской дѣци после 13. године ходенѣ у школу опрашта. Пре него што дѣте школу остави мора се мѣстном школском одбору приявити, а докле год од овог дозволенѣ недобіє, неможе школу оставити.

Одмор трає 8 недєля поделѣно на божиѣне и ускрене свєце, на време косидбе, жетве или други главни єсенњи послова; што свагда мѣстни школски одбор определєє. Повторно обучаванѣ држи се педельом и свєцем.

Обштине дужне су учителѣ плаћати, школу зидати, у добром станю држати и с нуждним потребама снабдевати. Држава иде у том обштинама на руку и помаже.

Осим сталне плате и бесплатног обиталишта прима учитель школарину од деце. Сиромашна дѣца плаћаю на мѣсец по 48 новчића; имућнија по класама плаћаю више: деца, коє родители по иманю у прву класу спадаю плаћаю по 2 фр. месечно, а у четири найвеће вароши по 4 фр. Школарину ову купи обштина преко свои органа, а учитель є тримесечно унапред прима.

На сваки 70 ученика мора бити едан учитель. Мѣстни надзиратель школе є парох, или ако є више, онај између њих, ког врховна власт школска за таковог на шест година постави.

Мѣстни надзиратель настои да се ред школски и план учена по пропису држи, и да се деца добро воспитаваю, а притом мотри да учитель своє дужности точно извршує, и да се добро влада. Уз надзирателя овог придодан є мѣстни школски одбор, кои се састои из надзирателя као предсѣдника, и изъ свию чланова местне црквене общине коіой школа припада. Градоначелник свагда учествує као члан овога одбора, све ако и ніє од те вероисповеди. Ако у общини има више свештеника, то почем су они сви чланови црквене общине, већ због тога имаю се и за чланове местног школског одбора сматрати.

Одбор школски пази, да се закони и налози од правительства за школу издани точно извршуют; води бригу о умноженю и целисходном употребљаваню школскога иманя; стара се за набављанѣ школског намештая и школски опрема; за добро станѣ и чисто држанѣ школскога зданія; за уредно дѣчанє у школу долазенѣ; за поравнанѣ распри, коє би се између учителя и грађана догодити могле. У обще одбор тай повлашћен є чинити сваковрстне предлоге смераюће на унапређењѣ школе. Учителѣ присутствую свагда у одборским седницама осим кад се води ствар о њиовой личности или о испуњаваню њиови дужности али гласа немаю.

Сваки срез има срезког надзирателя. Ако се у коме срезу мало школа од едне или друге вероисповеди налази, такове се онда придружую другом најближем срезу, и под надзор тамошнѣг школског срезког надзирателя ставляю се.

Срезки надзиратели држе испите у школама свога среза; задаю млађим учительима зарад вештбаня писмене задатке, и ове прегледаю и оцѣнюю; зборове учительске (конференціє) под своіом управом држе; препоручую учительима за читанѣ књиге, што су за њиово усавршенѣ у учительској способности и у полезним наукама нуждне; молбенице за учительска мѣста врховной школској власти спроводе; предлоге за попуњаванѣ упразднѣни учительски мѣста чине, и уобште над учительима свог среза надзор брижљиво воде.

Свака вероисповед има свой врховни црквени савѣт, кои є уєдно и врховна власт школска над народним учитель-

ма те вѣроисповѣди. Ова врховна школски власт пази на изврши- ванѣ дужности срезки и мѣстни школски надзирателя и одбора, и преко свои органа извѣстїя добия о том како учители дужно- сти свое одправляю. Ова врховна власт школска потврђуе учи- тельске испите, прима изучене приправнике у званїя, наименуе учителѣ, казни их, одпушта и у пензию ставля. Ова власт школ- ска подпада непосредно под министерство унутрашњи послова, а у овоме постои опет едан врховни школски одбор кои се састои из два члана врховни школски власти (едног римског и едног протестантског) и из двоице практични школски люди. Овај одбор саветуе се с министром о издаваню наредби за школе и води највиши надзор над учительским семинаријама у погледу на обучаванѣ младежи, која се за учительско званїе приправля.

Школе су овако поделѣне:

Најпростїя є школа она, у којој се налази само едан учи- тель. У таквој школи несме бити никада више од 100 ученика. Мушка и женска дѣца уче се заедно. Школа овакова има три од- деленя. У прво оделенѣ припадаю деца од 7 и 8 година; у друго од 9 и 10 година; а у треће од 10—14 година. При премештаню нижег у виши разред мотри се не само на способност него и на године дечне. Врло млада деца непуштаю се у виши разред ма да су способна, док барем по две године у сваком разреду непро- веду. Глупа и тупоглава деца незадржаваю се у нижим разре- дима отвећ дуго, него се пропуштаю у виши разред да и тамо што чују. Прелазак из нижег одделеня у више опредѣлюе мѣстни школски одбор, и обично се на то иде да свако дете барем две године у трећем или најстаријем одделеню проведе. Школа се држи зими 3 сата пре а толико после подне, а лети 4 сата пре а 2 после подне. Време се подели тако, да се са најстаријом де- цом дваред више него са средњом, а са овом дваред више него са најмлађом потроши. Средом и субатом после подне недржи се школа. Ако у другом и трећем одделеню (одделѣња се брое као код нас) скупа, нема више од 40 љака, онда се ова два одделеня заедно, а прво одделенѣ обашка, наставляю. Ако има више одъ 130 деце у школи (разумева се у сва три одделеня заедно), онда мораю бити два учителя, и у том случаю ученици најстаријег одделеня поделѣни су по полу, тако да се мушка деца обашка, а женста обашка уче. Само на оним школама где има 6 учителя, уче се и у нижим разредима женска деца обашка. На 210 деце

мора бити 3 учителя, а тако далѣ на сваки 70 деце по едан учитель више.

У распрострањним школама по већим варошима, где свакиј разред има свог учителя, обвезана су деца 5 сатиј на дан у школу ићи. Ово бива не само ради већег усавршења у прописаним за обичну школу предметима, него поглавито ради учења реални наука'. У таквим школама несме бити у едном разреду више од 70 деце.

Предмети у народной школи есу: наука вере, матерњи език, особито вештбанѣ у писаню и читаню, рачун с елементарном геометриом, цртанѣ и поянѣ. Узгред учи се природопис, природословлѣ, земљопис, повѣстница, наука о чуваню здравља и о земљодѣлству. План учења и расположенѣ часова мора се при почетку године точно и подробно писмено изложити, и од срезког надзирателя потврдити. У обичной школи прва пол сата проведе се с ученѣм науке вѣре, затим долазе остали предмети. У варошким распрострањним школама први сат учи се наука вѣре, библична повѣстница с' науком о библии; читанѣ библие, библична изреченя, коя за правило живота служе, разумеванѣ и употребљаванѣ молитвене књиге и духовне пѣсмарице. Религиозно читанѣ и тумаченѣ, изводѣ из Библие; други сат е одређен за ученѣ матерњг езика, а наиме за вештбанѣ у читаню и у казиваню своим речма онога што се прочита; за граматику, писанѣ, диктанда, краснопис и вештбанѣ у писменим саставцима; трећи сат учи се рачун а у место нѣга двапут преко неделѣ поянѣ. После подне држи се у распрострањним школама преко неделѣ 8 сатиј, у кое се предае обширније и подпунје узгредни предмети, а мушкой деци и геометрија.

Толкованѣ катихисиса спада у дужность парохову, а ученѣ молитава, библични приповѣдака, црквени пѣсама, Библични изреченя, спада у дужност учительву. У римским школама мора се цели катихисисе на изузт учити, и око тога се има сам учитель с децом трудити. Ученици првога разреда обвезани су преко године 6; другогъ разреда 12; а трећегъ разреда 24; свега дакле 42, — црквенихъ пѣсама на паметъ научити и подпуно равумевати, пакъ пѣсме те и у цркви при богослуженю пояти. Из светог писма читаю се у школи исторични предмети, псалми; пророчанства о Мессии (оно што се кодъ насъ у очи Божића, Богоявљеня, и три последня дана велике неделѣ, као паримие чита); и на последку найпоучнија мѣста из апостолских посланица. Молитве, што дѣца

на почетку и свршетку школе читаю, напечатане су на крају свакога катикизиса, а гдѣкои путъ моли се Богу сам учитель читајући молитву из свога зборника, или своим речма говорећи. За ученѣ љезика употреблюю се љезикословне читанке.

Сваки мѣстни школски надзиратељ води дневник у кои бележи кадѣ годѣ школу посѣти, у каквомъ ю е станѣ нашао. Сваке године мораю бити два испита: мали на крају првог семестра, и велики на свршетку школске године; на мали испитъ позиваю се само чланови мѣстног школског одбора, а на велики с њим и чланови мѣстне политичне обштине, а и сваком е на испит овај приступ дозвољен. На оба два испита предсѣдава мѣстни школски надзиратељ. После главног испита држи се одма сѣдница школског одбора, и потом се протокол сврх дѣланиа ове сѣднице, заедно са извѣштаем управителѣвим о успѣху главног испита съ протоколом сврх званичног послованиа надзирателѣвог и с одборским извѣштаем о станю школе подноси срезком надзирателю.

Срезки надзиратељ има сваку школу барем еданпут у две године надгледати. Том приликом држи онѣ найпре договор съ мѣстним надзирателѣм, и градоначелником о станю школе, па онда испит с' децом. При таком испиту катихет испитуе децу из науке вѣре, а учитель из остали предмета. На свршетку испита задае деци питаниа и писмене задатке сам визитатор дасе увѣри, да л е у школи той донста раѣено све оно, што е власт прописа-ла. Срезки надзиратељ обвезан е на свршетку сваке школске године поднети врховной школской власти извѣштај о станю школе, коѣ е те године прегледао, и учинити предлоге о том шта би поправити валяло, и кои учитель похвалу, а кои каштигу заслужуе.

У четири године еданпут посѣћуе сваку школу едан повѣренник врховне школске власти, и то без предварителне обяве. Найпре прегледа он регистратуру срезког надзиратеља, и чуе од њѣга за сву управу и радню њѣгову. Затим се са срезком политичном влашћу договара о умноженю, унапредованю школа, после тога полази школе испитујући у њима децу само у толико, у колико е нужно, да се упозна са учителѣвом ревности и способности, и са станѣм школе. Найвећу пажню обраћа он на црквено-религиозно, нравствено, и политично владанѣ учителѣво; на дѣланѣ мѣстног школског надзиратеља и вѣроучитеља; на економично станѣ школе и школски зданиа. О овим предметима разговара се

он насамо са свима особама, којима у дужност спада на школу пазити. Повѣреник води о своме дѣланю дневник, и подноси га, пошто се визитација сврши, врховной школској власти.

За предупредити изостаянѣ од школе уређено є да учитель, сваке неделѣ попис деце, која су без довољног извинениа од школа изостала, мѣстном надзирателю достави, а овај га преда градоначелнику, кои небрижљиве родителѣ дечиѣ најпре новцем а у случаю честог изостаянја затвором од 24 сата каштигує. Повчану каштигу прикупљаю общински служитељи, и за новац што се одтуда добиє, набављаю се ствари за школу потребне. Ако се мѣстни градоначелник не би потрудио око утериванја новчане каштиге, то онда школски старатељ има право, тога ради на срезку власть обратити се.

Дисциплина школска простире се само на владанѣ дечиѣ у школи и на путу до школе и од школе до куће. За остала преступленја само се онда деца у школи казне, ако се зна ямачно да су им родителји немарни, и да се за добро воспитанѣ њихово нестараю. Правила, по којима се ученици владати имаю, читаю се на почетку школскога течаја, а преко целе године стоє изложена на школском дувару. Казни школске єсу ове: опомена, стаянѣ на одређеном мѣсту, задржанѣ у школи после часова школски под надзором и свагда с послем; али употребљое се за каштигу и затвор и биєнѣ прутом.

(Свршиће се).

Долазак ласте.

Долазку ласте свак се радує. Мила и паметна тичица ова најсигурниј є вестник пролећа, коє нам заедно с њоме од оних топли и златни предела Африке долази. Оно се да богме каже, да єдна ластва нечини пролећа, и да дође пролеће, ако ластва и неће, али опет се држи ластва за вестницу тога милога године доба, тако, да чим она пролети, одма свак рекне ето и пролећа. Још се тај први пролет ласте на многи мести са особитим поздравом прати. По Немачкој била є дужност свакога стражара, чим є прву ласту опазио одма у рог дувати и одма ту радостну вест местной власти јавити, а ова є после далѣ јављала. По Грчкој и данас деца чим прву ласту опази, са дрвеном о концу витлећом ластом иду од куће до куће, па певаю песме, што их зову ластинске, и

пшту дар за ту милу вест и за тай мили поздрав, баш као оно наше вертепце о Божићу. И по Польској певају деца, чим прву ласту опазе ону ластинску песму: кад смо полазили, кад смо полазили, било е пластова свуда, а сада нигде, нигде ниједног. И по Немачкој певају деца: Кад смо полазили, било све пуно, житнице сандуци, а сада празно празно свуда. И по Енглеској поздрављају деца ласте као небесне тичице, и уобште се свуда држи, да оне срећу и благослов носе. У многим пределима по Немачкој и по Талијанској држи народ, ласту за тичу майке Божије, а по Нидерландији за тичу свету, која долазком своим села обогаћава, одлазком осиромашава, да у оној кући где се она нагњизди, не може бити зла, да неће ту ни вода ни ватра ни олуј наудити ни гром тући; ако е момака у ншој да ће се поженити, ако девојка поудати у обште да ће сваки благослов на ту кућу доћи. Напротив, ко ластино гњиздо свали ил ласту убије, да ће тога тешко зло снаћи, или ће му марва помрети, ил кућа сгорети; ко у ластино гњиздо дирне само, да ће томе најбольи комад марве угинути, а ко ласту из пушке убије, да ће томе отац и мати умрети. Са тога е ласта, макар да е гњиздама своим кућу зобрља не само сигурна од сваког прогонства, но свуда едва дочекана. По Тиролској држе люди даню и ноћу све прозоре отворене да благословена тичица та где оће уђе и где оће нагњизди се. Исто е тако на Јонским островима и по целой Грчкој и Арбанској, и тамо цело лето кроз све собе на вазда отворене прозоре лете ласте и гњизде се где која оће.

Една турска прича казује, зашто су люди дужни поштовати ласту: у старо време кажу био е едан цар, пола човек, а пола риба, па е хтео да дозна кое животно најслађу крв има, и послѣ по свету муве и бубе, да то пронађу. Комарац му први донесе вест, да никоја крв није тако сладка као людска. Одма цар тай, који није ни онако люде волео хтеде заповедити, да му читаво море од людске крви спреме, па ће у ншој одсад да плива и да живи, и у кои мах зину да то рекне, налети ласта која намеру пћгову дознаде и тако га у език кљоне, да одма занеми и до смрти није више проговорити ни оне злокобне заповести издати мого. Цар се расрди на ласту и хтеде е утући претећи јој, ал она брзо одлетивши викну из воздуха: идем людма, кое избави од нечовечства твог, тамо ми нећеш наудити.

По Русији казује се, да су ласте понеле и биле би однеле оне гвоздене клинце, што су их Жиди донели, да Христи на крст прекују, ал их врабци вичући „шив жив“ разплаше, па народ држи

да е зато гриота убити ласту, а врабца не, кои за каштигу свога неверства и издајства и данас пута носе ако се и невиде, па зато и немогу ходити но само скакућу, и држе, да врабац као проклета тица никад добро оной кући непредказуе, где год у собу улети.

И у Француској е највећа гриота ласту убити ил нѣзино гњиздо разбити, ер то навуче проклетиню с неба тако, да увек ма ко из те куће умре. И кад ласте преко лета само собом из едне куће у другу пређу, то се каже, да ће се у тој кући ма кая несрећа догодити.

Да ласте лепо време предказую кад високо, а кишу кад ниско лете, то е свуда познато; ал у Литви и по другим словенским крајма држи се, да оне и друге милости предказую. Само по едной Влашкој причи каже се, да е ласта била девојка, која е све друге потварала и оцрњивала и непрестано се са своим старшима свађала, па зато е осуђена, да у димњацима живи, да се онде нагута црнила, кое е онолико на друге бацала. А у Ческој држи се, да она око прозора момака и девојка облеће, да најрадије изнад невеста лети, и да ће се у оной кући, око коих прозора ласте много лете ил девојка удати ил момак оженити.

Тако се пази та мила тичица свуда, и народна вера приписуе јој својства коих и нема, само да е сачува за љубав оних, која има и која су доиста од неоцениме користи људма.

Игра дана и ноћи.

Играчи се поделе на два кола, едно е коло дана, а друго коло ноћи. Онда одмере са обе стране еднако дугачке мете, бар 50 корачая, а на среди оставе за 5 корачая места између те обе у дуж пружене мете. Затим се ставе сви у ред, сваки на своју линију. Онда бацаю у вис цреп, тај е с едне стране бео, с друге црн; бела е страна дановог а црна ноћног кола. Чја страна горе падне, та вия, а они други беже до своје мете. Ко кога пре мете стигне и само руком по рамену дирне, тај е оног слуга или коњ, и мора га на леђи натраг до линије донети. Кои нису уваћени ни уватили враћајосе заедно натраг, и ставе опет сваки на своју линију, па поново цреп бацаю. Место црепа може и новац поднети.

Школске вести.

ШКОЛЕ У ВОЙВОДСТВУ ДЕСАВСКОМ. И за ове школе постое
красне наредбе из кои само следеће укратко за образац изводимо :

„Све јавне школе државни су заводи. У малим школама неплаћа се никаква школарина (познато је, да изван Угарске готово у свима земљама средињ и западне Европе родитељи дечији морају плаћати извѣстну сумму новаца учитељу за свако дете кое у школу иде). Од шесте па до петнајсте године сва мушка, а до четрнајсте сва женска деца морају у школу ићи.

Народне школе постојати имају у свакој вароши и у сваком селу. Чим има у којој школи 150 ученика, одма се морају два учитеља наместити. Свака сеоска школа састоји се барем из два разреда. Предмети, што се у њој уче, су: библична повѣстница, наука вѣре, читањ, писањ вештањ у мишленю и у памтению, рачун, правопис, матерњи ѣзык, историја и земљопис, познаванњ природе и поянњ. Варошке школе подељне су на мушке и женске школе. Предмети су у овима такође сви они, кои су за ниже школе прописани, само што се овдѣ много обширније предају. Притом још мушка деца уче геометрију цртањ слободном руком, а дѣвојчице се вештају у шенским пословима, плетению, шву, и т. д.

За учительско званіе приправљю се младићи бесплатно у семинаријама. На сваког семинарца трошисе годишњ 36 талира. За приманњ у завод овај иште се толико знања колико за примљњ у највише оделенњ гимназије, макар имали из стари и страни ѣзыка и слабу класу. Коиманњ школа сврши тај мора строги испит за приманњ положити. Семинарски течай траје три године. Прва и друга година бави се с' теоретичним, а трећа с' практичним изображаванњ младежи. Педагогија, немачки ѣзык, музика и гимнастика уче се у све три године. Остале науке подељене су тако да се едне у првој а друге у другој години предају. Зарад практичког изображавања млади приправника постоји уз семинарију една основна школа, коя стоји под управом директора семинарије. Оне науке, кое су приправници у гимназијалним разредима слушали, овде се повторавају и допуноју. При предаваню иде се на то да се приправници у саморадни вештају; с тога им се сваки дан задаје една лекција, да се из њ за сутра сами помоћу књига приправе, пак се одтуда у школи сутра дан испитује, наука им се разясни, и упуте се како ће деци предавати. Друга опет лекција даје се за повтораванњ, после чега имају приправници ту лекцију дѣци предавати. — У обште у семинарији поглавито се на то иде да се у младићима љубав и воља к одправљаню званія учительског и далѣм изображаваню и усавршеню побуди.

Кои жели учитель постати мора најпре по свршетку педагогични наука строги испит положити. Ако после испита овог за пет година небави се с' учительским послом, мора на ново испит полагаати. Учителја препоручую године службе, знањ и вештина у својој струци и поштено владанњ. У случаю болести, добия учитель помоћника, ког држава плаћа.

Плата сталног учителя износи најманњ 200 талира, и по заслуги и годинама ревностне службе расте до 400 талира. Учителѣ одправљю

дужност певца. За ту дужност плаћа им се обашка. У варошким школама плата учитељска расте до 500 талира.

Надзор над школама, и над цѣлом просвѣтном струком води државно министарство, у коме се налази едан школски савѣтник. Овај нагледа све више школе, води управу над свима школама, потврђује планове учења, даје предлоге за увођењ школски књига, пази на испите они кои школу свршују, предсѣдава на испитима кандидата учитељски и води надзор над владањем учитељским. — Непосредни надзиратељи народни основни школа есу школски инспектори, кои морају бити теоретично и практично изображени школски мужевн. Ови сваке године барем двапут прегледају све школе, подносе извѣстїа о станоу школа државном министарству; преслушавају тужбе учитеља и обштина и измирују их ил јављују ствар министарству; и приликомъ сваке инспекције савѣтују се с учитељима о школским потребама.

У свакој школи постои школска управа, која се из три правительством постављена лица састои. Ова управа пази на школу, одређује строже казни, даје деци на молбу родитеља одпуст на више дана; и о свима потребама школским бригу води. Духовна власт води старанѣ о предавању науке вере.

Штипендије за православне ђаке.

(По званичном извештају).

1. **МОЙСИЈ ПУТНИК** православни архиепископ и митрополит карловачки. Основателно писмо од 6. декем. 1789. Главно 12,625 ф. аустр. вред. Рукује архиепископ карловачки са своим асистентима. Издаје штипендије исти. Годишњи приход 430 ф. 14 расход 278 ф. 94 н. а вр. Четир места штипендиска: свака са 63 ф. а. в. Условија: сиромаштво и добар успех 6-тог гимназијалног разреда.—

2. **ПЕТАР БОЖИЋ**. Арађанин. Основателно писмо од 7. августа 1799. Главно: 9100 ф. а вр. Рукује архиепископ са асистентима. Издаје штипендије: арадски епископ са своим конзисторнијумом. Годишњи приход 259 ф. расход 210 ф. Два места свако са 105 ф. Условија: морају бити из арадске епархије.—

3. **ГЕРАСИМ ЗЕЛИЋ**, архимандрит манастира Крупе у Далмацији. Основателно писмо 8. фебр. 1825. Главно: 15165 ф. Рукује и штипендије издаје архиепископ карловачки. Приход 821 ф. 25 н. расход 586 ф. 21 и по н. Пет места по 105 ф. Условија: морају бити Срби из Далмације.

4. **СТЕФАН СТРАТИМИРОВИЋ** Кулпински, архиепископ и митрополит карловачки. Основателно писмо год. 1836. (дан?) Главно: 54,069 ф. 52 н. Рукује архиепископ карловачки са асистентима. Места раздаје архиепископ карловачки, кои уедно лебац и дрво бадава даје. Приход 2800 ф. расход 1914 ф. 45 и по н. Места има у благодѣјнију 50 до 60; ове године 80. Условија: превосходан успѣх у карловачким училиштима. Приметба: Има и било е свагда и подикон римокатоличке вере алуниста.—

5. **АНДРИЈА** пл. **ГВОЗДЕНЧЕВИЋ** ц. кр. мајор. Основателно писмо 21 декем. 1835. Главно: 31,521 ф. 75 н. а вр. Рукује цес. кр. ратно министарство. Штипендије издаје: архиепископ карловачки са дотичним грани-

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

www.карским региментама. Приход: 1493 ф. 68 н. расход 1323 ф. а вр. Девет штпендија и то до 6-тог гимназиалног разреда са 120 ф. сребра а од 7-мог разреда са 140 ф. сребра. Услови: мора гимназиум учити у Карловци или у Новом Саду, философију у Кезмарку, а права гди кои оће. Едан штпендиум припада увек фамилии Гвозденчевића, — а остали осам добијају свештеничка, официрска и граничарска православна деца из осам хрватско-славонски граничарски регимента. Приметба; Ступилае у живот с почетком школске године 1863—4.—

6. НЕСТОР ДИМИТРИЋВИЋ, Вел. Бечкеречанин. Основателно писмо од 10. јануара 1856. Главно: 42,552 ф. 77 и по н. Рукуе архиепископ карловачки са асистентима. Штпендије издае архиепископ карловачки на предлог Матице србске, која и стециште отвара. Приход 2265 ф. 68. Десет штпендија и то: 4 са 150 ф., 3 са 200 ф., 3 са 250 ф. сребра. Услови: Мора бити србче од оца и матере православне вере, и може учити гимназију, философију, права, технику или више војне науке. Приметба: Основатељ е за живота свога почео давати двоци бечкеречки младића штпендије по 315 ф., и досад се само та сума издавала, ер е то основание од магистрата вел. бечкеречког тек 16. (28.) новембра 1862. у-прави србски народни фондова предато. Спочетком школске године 1863—4 издае су све штпендије.—

7. САВА ТЕКЕЛИЈА КЕВЕРМЕШКИ, краљвски саветник и златне надпетнице кавалередиго е

І. војничко основанѣ.

Основателно писмо од 1. августа 1842. Главно: 184,910 ф. 50 н. а. вр. Рукуе: архиепископ карловачки са асистентима. Штпендије издае: архиепископ карловачки са најстариим у чину дѣйствителним офицером србином (генералом). Четир места, за које се годишнѣ 2572 ф. 50 н. а. вр. у војничку касу полагаје. Приход 12484 ф. 75 н., расход 2572 ф. 50. н. а. вр. Услови: морају бити србски граничарски офицера синови православне вере, и воспитавати се у војничким академияма, нарочито пак у инжинирској академији. Приметба: Заоставши сувишак од интереса има се главном додавати све донде, док главно суму од едног милиона и стотине хиљада фор. а вр. недостигне; онда се имају јошт 40 штпендиска места завести.

ІІ. грађанско заведенѣ у Пешти.

Основателно писмо од 12 августа 1838. Главно у готовом новцу 164,965 ф. 71 и по н. у реалитетима 98,796 ф. свега 263,761 ф. Приметба: Овде није урачунана вредност пештанске куће у којој се текелино заведение налази и које около 70000 фл. вреди. Рукуе и штпендије издае Матица србска у Пешти. Приход 12,199 ф. 25 н. расход 7322 ф. 40 и по н. а. вр. Осамнајст штпендијски места, свако са 147 ф. 50 н. а. вр. слободно обиталиште, огрев, послуга и две фунте свећа на месец. Услови: морају бити православни Срби по отцу и по матари и учити у Пешти философију (или 7. или 8. гимназиални разред) или ма какве науке у пештанском свеучилишту. Приметба: Осим војничког и грађанског основана има јошт и свештеничко заведенѣ Текелино у Араду, које има кућу са приходом од 3000 ф. а. вр. — Ово основанѣ неспада међу штпендије,

и стои са грађанским основанѣм пештанским у парици, која се код варошког суда у Араду на пресуди налази.—

8. ПАВО ЈОВАНОВИЋ арадски сенатор. Основателно писмо од 18 Септем. 1851. Главно 27763 ф. 69 кр. а. вр. Рукуе и штипендије издае Матица србска у Пешти. Приход досада 389 ф. 78½ кр. Три штипендије по 315 ф. а. вр. Условија: мора бити православно Србин, учити политехнику у Бечу или у Прагу. Приметбе: а) Матица рукуе овим основанѣм од 4. Јунија 1854 године, кое е онда износило 23862 ф. 43½ кр. сребра. б) Школске године 1861/62 нису се издавале штипендије, ер е фамилија основатељва против основанија парициу водила, која е тек месеца августа 1862 године код краљске курије у корист основанија пресуђена. в) Приход е године 1862 зато тако мали био, ер су трегодишњи интереси са 4295 ф. 25 кр. а вр. у слѣд судейске пресуде тек 2. Априла 1862 изплаћени.—

9. ЛУКА МИЛАНКОВИЋ адвокат у новом Саду. Основателно писмо од 21. Јануара 1857. Реалитети: Салаш у Новом саду од 199 1830/2500. новосадски или 310 катастрални јутара, у вредности од 50.000 ф. а. в. Рукуе србска православна обштина у Новом саду. Штипендије издае иста обштина под контролом целог србског становничества у Новом саду. Приход: 2404 ф. 86⅔ нов. а. в. расход 2054 ф. 8 нов. а. в. Штипендије има за сад три: една са 500 ф. а две са 600 ф. а. вр. Условија: морају бити Срби Новосађани, една е штипендија за реалне школе, друга за технику, трећа за инципирску академию.—

10. МАРИЈА ПЕТРОВИЋ рођена МИЛАНКОВИЋ удовица адвоката у Новом саду. Основателно писмо од 10. Марта 1857. Реалитети: Салаш у Новом саду од 100 новосадски или 156⅙ катастрални јутара у вредности од 25000 ф. а. в. Рукуе и штипендије дае православна србска обштина у Новом саду. Годишњи приход 1202 ф. 93⅓ н.; расход (?) За ово основанѣ вреди у осталом оно, што е горе под броем 10, речено о основаню Луке Миланковића, брата покојне Марије Петровићке. Осим тога оставила е кућу на Новосадску Гимназию.

11. ЈОВАН ТРАНДАФИЛ грађанин новосадски и супруга МАРИЈА рођена НИКОЛИЋ. Основателно писмо 24. Јунија 1860. Реалитети: Салаш у Новом Саду од 479 новосадски или 748⅙ катастрални јутара, у вредности од 120.000 ф: а. вр. Штипендија ће свака износити 500 ф. а. в. и биће толико штипендија по 500 ф. колико према приходу землѣ бити може. Руковаће и издаваће Архиепископ карловачки. Условија: морају бити православне вере, сиромашког стана, и ваља да малу Гимназию е одличнем сврше. Штипендию ће вући јошт годину дана по свршеним наукама. Една трећина штипендија одређена е за православне Ердељане. Приметба: За живота удовице Госпоје Марије Трандафил ово основанѣ неступа у живот. Остала знаменита завештанија неспадају међу штипендије за љаке.—

(Продужиће се)

Лист овај излази месечно триред: сваког 10, 20 и последнѣг.

Цена е на целу год 4 фт. на по год 2 фт.

Изд. и уређује Др Ђ. Натошевић. — Штамп краљѣв. угар. свеучил. печатни.